

О доприносу српског префикса *од-* семантичком и граматичком лику глаголских лексема

Милка Ивић

Тема коју најављује наслов овог рада остајала је досада недотицана стручним истраживањем. Такво стање ствари је за жаљење због тога што, као што ћемо настојати овом приликом да покажемо, скретање стручне пажње на ту тему доноси нека сагледавања која у битној мери обогаћују наша досадашња лингвистичка знања, и то не само на подручју србистике, односно славистике, већ и језичке науке у целини.

* * *

Поједине српске глаголске лексеме, без обзира на то да ли именују собом мировање или кретање, при означавању прошле радње, могу да се отелотворују како без префикса *од-*, тако и с њиме. При том, у зависности од тога шта у датом случају оличава собом лексичка семантика (како префиксиране, тако и непрефиксиране) глаголске речи – да ли мировање или кретање, стоје и конкретне могућности њеног видског граматикализовања.

Узмимо, рецимо, да су у питању – с једне стране глаголи *лежати* и *седети*, а с друге стране глаголи *јурити* и *марширати*.

Ми можемо не само рећи *Лежао је до зоре, на патосу, непокривен*, већ и *Седео је до зоре, крај ње, удобно заваљен у меку фотељу*, односно *Одлежао је до зоре, на патосу, непокривен*, *Одседео је до зоре, крај ње, удобно заваљен у меку фотељу*. У

тим примерима, био глагол префиксиран или не, именовану радњу одликује својеврсна трајност, док присуство префикса *од-* служи наглашавању податка `до краја`, тј. до завршетка именоване радње.

Сасвим другачије стоје ствари с видском ситуацијом онда када се ради о глаголима кретања, таквима као што су, на пример, *јурити* или *марширати*.

Наиме, изричући их без префикса *од-*, ми задржавамо њихову имперфективну видску граматикализованост, а додајући им *од-*, ми ту, својеврсну им видску имперфективност неминовно замењујемо перфективношћу – уп. *Дечаџи су јурили у школу са Дечаџи су одјурили у школу, Војници су марширали у сусрет свом команданту са Војници су одмарширали у сусрет свом команданту* и сл.

Има и таквих случајева да присуство префикса *од-* служи указивању на поништеност оне ситуације коју непрефиксирано остварење глаголске лексеме именује – уп. *Конопџи су везани са Конопџи су одвезани, Паковали су ствари са Отпаковали су ствари*.

Најзад, не смемо пропустити да поменемо и следећу могућност: кад се оствари без *од-*, глагол именује неку физичку датост, а кад му придодемо *од-* неку психичку датост – уп. *Баџио је Верин поклон са Одбаџио је Верин предлог*.

Остаје, свакако, још понешто да се каже на тему којој смо посветили ово излагање.

Што се тог излагања тиче, моја велика жеља јесте да не буде само први већ одлучујући корак ка уприличавању прихватања те теме од стране меродавне, лингвистички оријентисаних, стручних кругова што различитијих земаља света.